

**Utvärdering av läkarbesök och förstadagsanmälan av frånvaro hos
anställda i Omsorgsförvaltningen, Värnamo Kommun**

**Projektarbete vid företagsläkarkursen, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs
Universitet 2007/2008.**

Per-Åke Johansson

Apladalens Företagshälsovård

Pilgatan 10

331 30 Värnamo

0370/69 48 70

e-post: per-ake@apladalen-fhv.com

**Handledare: Bodil Persson, Yrkes- och miljömedicinska kliniken,
Universitetssjukhuset i Linköping.**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	sida	3
Inledning	sida	4
Undersökt grupp	sida	5
Metod	sida	5
Resultat	sida	6
Diskussion	sida	8
Litteraturförteckning	sida	10
Bilaga	sida	10

Sammanfattning

Korttidsfrånvaron inom Omsorgsförvaltningen i Värnamo kommun har av arbetsledningen befunnits hög och man har då valt en strategi för hantering av korttidsfrånvaron som blivit föremål för denna utvärdering.

Undersökningen omfattar en sammanställning av de läkarbesök som genomförts med anledning av upprepade korttidsfrånvaro bland anställda i Omsorgsförvaltningen i Värnamo Kommun. Vidare utvärderades den förstadagsanmälan av frånvaro till företagssköterska som införts.

Den undersökta gruppen består av 17 personer anställda som undersköterskor. Vid läkarbesöket gjordes en medicinsk bedömning och i vissa fall kompletterande medicinska åtgärder såsom förslag på medicinering, remittering till offentlig vårdgivare etc. Antalet frånvarotillfällen i två avgränsade perioder omfattande 6 månader vardera har utvärderats. Dessutom har en enkät distribuerats i syfte att få en uppfattning om hur de anställda har uppfattat arbetsgivarens sätt att hantera korttidsfrånvaron.

Resultatet påvisar en reduktion i gruppens totala antal frånvarotillfällen från 70 frånvarotillfällen före intervention till 45 frånvarotillfällen efter intervention, dvs en reduktion med 36%. Bedömningen blir att interventionen sammantaget haft en effekt på minskningen av antalet frånvarotillfällen i efterföljande uppföljningsperiod, däremot kan inte effekterna av de separata delmomenten utvärderas.

Enkäten besvarades av 82%. 14 stycken av 17 utsända formulär kom tillbaka med ifyllda svar och den kvalitativa tolkningen av dessa blir att arbetstagarna uppfattade den procedur som arbetsgivaren utformat för att hantera korttidsfrånvaron som tveksamt acceptabel.

Inledning

Värnamo Kommun är med sina ca 3000 anställda ansluten till Apladalens Företagshälsovård AB som bedriver en privat företagshälsovårdsverksamhet i Värnamo med omnejd. Kommunen är företagshälsovårdens enskilt största kund som i övrigt domineras av tillverkningsföretag.

I ett försök att hantera korttidsfrånvaron har Omsorgsförvaltningen av Företagshälsovården beställt en utvärdering av den upprepade korttidsfrånvaron med hänvisning till att det enligt kollektivavtal är möjligt att begära sjukintyg från dag 1 av den anställde.” En vanlig orsak till förstadagsintyg är konstaterandet av upprepade korttidsfrånvaro, där oklarhet råder om de medicinska orsakerna”, ett citat ur den beställning som är gjord. Vetenskapligt underlag för nyttan med förstadagsintyg är inte uppenbar. I Läkartidningen har det pågått en debatt liksom att Läkarförbundet och SACO som formell remissinstans avrått från införande av förstadagsintyg (1),(2), (3).

Initieringen av detta uppdrag har gjorts av behörig representant för Värnamo kommun, varmed avsågs arbetsledare, som i samråd med arbetstagaren gjorde en beställning hos Apladalens Företagshälsovård. Överenskommelsen innebar ett läkarbesök omfattande 1 timme med anamnestagande eventuell kroppsundersökning och återrapporering till arbetsledare. Dessutom skulle den anställde kontakta företagssköterskan första sjukdagen, under helg, omedelbart efter helgen. Upprepade korttidsfrånvaro definierades som minst 6 frånvarotillfällen med egen sjukskrivning under en 12 månaders period.

Syftet med undersökningen var att;

- 1) kartlägga om ett läkarbesök och en förstadagsanmälan av sjukdom till företagssköterska medförde en minskning av sjukfrånvaron ?**
- 2) få en uppfattning om arbetstagarnas upplevelser av arbetsgivarens sätt att hantera korttidsfrånvaron på angivet sätt.**

Undersökt grupp

17 personer anställda i Omsorgsförvaltningen Värnamo Kommun, framförallt undersköterskor, samt enstaka vårdbiträden. Totalt 15 kvinnor och 2 män. Samtliga uppfyllde inklusionskriterierna med minst 6 frånvarotillfällen under en 12-månadersperiod. Av de 17 frågeformulär som distribuerades inkom 82%, efter en utsänd påminnelse.

Metod

Detta är en interventionsundersökning där sjukfrånvaron före intervention, december 2006 till och med maj månad 2007 jämförts med frånvaron december 2007 till och med maj månad 2008, dvs 6 månader efter interventionen.

Interventionen utgjordes av ett en timmes läkarbesök med bedömning samt därtill förstadagsanmälan av sjukdom till företagssköterska. Läkarbedömningen medförde exempelvis förslag på kompletterande medicinsk utredning, ändrad behandling, nyinsatt behandling eller remittering till annan sjukvårdsinstans. En selektiv återrapportering skedde till arbetsledaren med arbetstagarens muntliga samtycke.

Antalet frånvarotillfällen per individ under de två tidsperioderna har jämförts. För att undersöka hur individerna upplevt såväl arbetsgivarens krav på läkarundersökning som kontakten med företagshälsovården, distribueras ett frågeformulär till de 17 berörda arbetstagarna. Här frågades om hur man uppfattat överenskommelsen med arbetsgivaren om ett läkarbesök för bedömning och utredning av anledningar till korttidsfrånvaron samt förstadagsanmälan av sjukdom till företagssköterska.

Resultat

Antalet frånvarotillfällen med förändring samt kön och födelseår redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 1. Antal frånvarotillfällen redovisade på varje individ.

Individ	Frånvaro period 1	Frånvaro period 2	Skillnad
Kv f. -64	3	3	0
Kv f. -82	4	0	-4
Kv f. -59	4	4	0
M f. -67	3	2	-1
Kv f. -60	5	3	-2
M f. -72	2	1	-1
Kv f. -61	3	3	0
Kv f. -77	3	3	0
Kv f. -78	4	1	-3
Kv f. -74	4	2	-2
Kv f. -71	6	3	-3
Kv f. -62	4	4	0
Kv f. -67	10	7	-3
Kv f. -46	4	2	-2
Kv f. -80	3	0	-3
Kv f. -67	5	3	-2
Kv f. -82	3	4	+1
Summa	70	45	-25

Jämförelsevis under angivna perioder ses en minskning av antalet frånvarotillfällen med 25 st, dvs en reduktion med 36%.

Efter läkarundersökningen tillsändes individerna ett frågeformulär om sina upplevelser av undersökningen och arbetsgivarens roll i denna (se bilaga).

Svaren på frågorna redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 2:Individernas upplevelse av interventionen

	Positivt	Negativt	Vet ej
Förstadagsanmälan	7 (50%)	6 (43%)	1 (7%)
Läkarbesök	12 (86%)	1 (7%)	1 (7%)
Hjälp av läkarbesök	7 (50%)	6 (43%)	1 (7%)
Arbetsgivarens rätt att söka orsak	9 (65%)	2 (14%)	3 (21%)

Angående anmälan till företagssköterska var fördelningen jämn när det gällde uppfattningen av anmälan som acceptabel eller ej acceptabel. Majoriteten uppfattade läkarbesöket som bra. Avseende frågan om man blev hjälpt av läkarbesöket blev fördelningen jämn. Hur man uppfattade hela processen besvarades med klar övervikt för arbetsgivarens rätt att söka orsak.

Möjlighet fanns att i fri text ge egen kommentar och 8 st av de inkomna 14 st formulären innehöll kommentar, oftast enstaka textrad, ett formulär med något längre kommentar fanns. Kommentarer innehöll positiva omdömen om att till viss del bli undersökt med provtagning, kroppsundersökning och samtal samt fått behandling för underbehandlad sjukdom, negativa omdömen i form av att känna sig påtvingad läkemedel vid läkarbesöket samt att vid förstadagsanmälan känt sig förnedrad och utpekad, vidare att annan metod skulle använts dock utan förslag på sådan metod.

De sjukdomar/besvär som angavs orsakande korttidsfrånvaron var följande; Mb Crohn, migrän/spänningshuvudvärk, buksmärtor, sorgereaktion, cykelolycka, ångestsjukdom/tvångssyndrom, astma, axelsmärtor, psykosocial problematik, depression, infektioner(öli,uvi), IBS-problematik. En del av dessa problem kunde hanteras med ytterligare diagnostiska åtgärder och behandling därefter, enstaka remitteringar gjordes för vidare utredning. I samtal framkom också problem med ledarskapet på arbetsplatsen som en möjlig orsak.

Diskussion

Syftet med undersökningen var att mäta antalet frånvarotillfällen i två avgränsade 6 månadersperioder före och efter en intervention. Interventionen innebar ett

läkarbesök maximalt 1 timme samt en förstadagsanmälan till företagssköterska vid sjukdom. Dessutom användes ett enkelt frågeformulär för att få en uppfattning om hur den enskilda individen upplevde denna process med läkarbesök och förstadagsanmälan som beställdes av arbetsledaren i samråd med den anställde.

Resultatet i interventionsdelen var en minskning av frånvaron med 36%. Fördelningen av det minskade antalet frånvarotillfällen var relativt jämn i materialet utan några enskilda större avvikelser varför man möjligen kan anta att interventionen haft en effekt på minskningen av antalet frånvarotillfällen. Interventionen bestod av två delar, läkarbesök och förstadagsanmälan men utvärderades ej var för sig. Dock fick man en uppfattning om enskilda arbetstagares upplevande av detta i enkäten.

När det gäller enkätundersökningen inkom 82% av utsända frågeformulär ifyllda. Enkäten bör kunna tolkas som så att majoriteten av de enskilda arbetstagarna funnit denna process för att närma sig problemet med korttidsfrånvaron som acceptabel, med en tveksamhet för anmälan till sköterska första dagen. Enbart hälften av de som besvarat formuläret anser att detta handlingssätt är acceptabelt. Ur etisk synpunkt kan man fundera på återrapporteringen till arbetsgivaren som ingick i konceptet och om man betraktar detta från synpunkten autonomi som användes i etiska diskussioner så är man i denna del ej fristående mot arbetsgivaren. Andra aspekter som rättvisa och att göra gott och icke skada får nog anses uppfyllda i denna undersökning (4).

Vad som ej framkommer i enkäten men som meddelades av flera i de enskilda konsultationerna var att ledarskapsproblematik med frekventa chefsbyten hade en framträdande roll i arbetstagarnas frånvaro på vissa arbetsplatser.

De slutsatser som kan erhållas från denna lilla undersökning är begränsade då materialet är litet och därför har jag valt att enbart konkludera ovanstående slutsatser. Undersökt period är enbart 6 månader och borde sannolikt omfattat ett år, vilket påverkar tillförlitligheten i antalet frånvarotillfällen. Hur håller trenden med färre sjuktillfällen i sig över en längre tid eller är det en övergående tillfällig

effekt ? Dessa frågor kan dock enbart besvaras med en fortsatt uppföljning. Enkätundersökningen besvarades efter påminnelse av 82%, vilket är i underkant med tanke på materialets övriga omfattning.

När det gäller det rent medicinska omhändertagandet av enskilda individer kunde man i enskilda konsultationer konstatera att flera arbetstagare var i avsaknad av diagnos när det gäller sjukdom samt var underbehandlade och i avsaknad av rimlig uppföljning för sjukdomar som föranlett sjukfrånvaro i arbetet. Med positiv tolkning av enkäten kan man tolka in att man upplevt läkarbesöket som bra och att 50 % av individerna dessutom upplevde att man fått hjälp vid besöket. Detta bör också bilda ett underlag för diskussion med arbetsgivaren när det gäller den rent individuella uppföljningen samt att ledarskapsproblematiken på enskilda arbetsplatser bör vidareutredas.

Denna undersökning kommer att användas som ett underlag för fortsatt hantering och samarbete med Värnamo kommun och redovisas där på styrgruppsmöte. I det fortsatta arbetet inom Värnamo Kommun måste man ta hänsyn till ledarskapsfunktionen och finna metoder för analys av denna för att i samråd ytterligare kunna angripa mekanismerna i sjukfrånvaron. Med tanke på arbetstagarnas tveksamhet när det gäller förstadagsanmälan till företagssköterska bör denna delen föranleda en närmare diskussion och ytterligare utvärdering.

Litteraturförteckning

- (1) E Ohlin, Läk.tidn. nr 13, 2007 , vol 104, sid 1013.
- (2) A W Jonsson, Läk.tidn. nr 26-27, vol 104, sid 2007.
- (3) J Orve, Läk.tidn nr 32-33 2007, vol 104, sid 2262.
- (4) Westerholm mfl, Praktisk etik i arbetsmedicin, kapitel 9 och 10.

Bilaga

FRÅGEFORMULÄR UPPFÖLJNING KORTTIDSFRÅNVARO

var vänlig besvara nedanstående frågor med att sätta en ring = ringa in det svar som du tycker passar dig och din upplevelse av kontakten med företagshälsovården !!!!

- 1) Hur upplever du överenskommelsen med din arbetsgivare att anmäla dig till företagssköterska första sjukdagen ?
 - acceptabelt, jag tycker att det är ok.
 - ej acceptabelt, jag tycker inte det är ok
 - vet ej

- 2) Hur upplever du läkarebesöket
 - Bra
 - Dåligt
 - vet ej

- 3) Upplevde du att du på något sätt blev hjälpt av läkarbesöket ?
 - ja
 - nej
 - vet ej

- 4) Tycker du att det är riktigt av din arbetsgivare att försöka få en bedömning av orsakerna till korttidsfrånvaron på detta sätt som nu har skett
 - ja
 - nej
 - vet ej